

پیش‌بینی رضایتمندی ورزشکاران از طریق هوش‌هیجانی و مؤلفه‌های آن

حسین عیدی^۱، همایون عباسی^۲، امین بخشی چناری^۳، مصصومه فدایی^۴

تاریخ ارسال: ۹۲/۱۰/۹ تاریخ پذیرش: ۹۲/۴/۲۵

چکیده

هوش‌هیجانی به مثابه یک سازه روان‌شناختی، نقش مهمی را در حوزه‌های مختلف روان‌شناسی، مدیریت و اخیراً ورزش پیدا کرده است. این پژوهش با هدف پیش‌بینی رضایتمندی ورزشکاران از طریق سازه هوش‌هیجانی و مؤلفه‌های آن به شیوه توصیفی - همبستگی انجام شده است. جامعه آماری شامل کلیه ورزشکاران رشته‌های تیمی و انفرادی بزرگسال بود که ۹۲ نفر از آنها به پرسشنامه‌های استاندارد هوش‌هیجانی در ورزش لان و همکاران، رضایتمندی رایمر و چالدورای پاسخ دادند. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های کولوموگروف اسمیرنوف، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شد. یافته‌ها نشان داد، بین هوش‌هیجانی و رضایتمندی ورزشکاران همبستگی مشبت و معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون حاکی از آن بود که دو مؤلفه خودتنظیمی و ارزیابی عواطف دیگران، پیش‌بینی‌کننده ۵۰ درصد از واریانس رضایتمندی ورزشکاران بود. نتیجه‌گیری می‌شود که مدیران ورزشی و مریبان با برگزاری دوره‌های آموزشی، لزوم آشنایی ورزشکاران با هوش‌هیجانی و کارکردهای آن در ورزش و زندگی فردی را تبیین نمایند.

کلیدواژه‌ها: رضایتمندی، ورزشکار، هوش‌هیجانی، خودتنظیمی، ارزیابی عواطف

Anticipating of Athletes Satisfaction from Emotional Intelligence and its Sub Factors

Hossein Eydi, Homayoun Abbasi, Amin Bakhshi Chenari, Masoumeh Fadaee

Abstract

Emotional intelligence as psychological factor has an important role in psychology, management and recently, sport. The purpose of study was anticipating athlete satisfaction from emotional intelligence and its sub factors in athletes. Research method was descriptive and type of correlation. Population of study was all of single and team adult athletes and sample was 92 individual that responded to tow questionnaire of lane et al emotional intelligence in sport and athletes satisfaction scale of reamer & chelladurai. For analysis of data used k-s, pierson correlation and regression. Result showed positive correlation between emotional intelligence and athletes satisfaction. Also, results of multiple regression analysis showed that self regulation and appraisal of other emotion explained 50 percent of athlete s satisfaction variance. Conclusion was that coaches and sporting managers in order to help athletes in sport and life design and held emotional intelligence course for them.

Key Word: Satisfaction, Athlete, Emotional Intelligence, Self-Regulation, Appraisal of emotion.

Email: habbasi003@gmail.com

۱. استادیار دانشگاه رازی کرمانشاه (۲. نویسنده مسئول)
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه خوارزمی

مقدمه

در دنیای معاصر ورزش و تمرین جسمانی، تنها عامل کلیدی و اصلی موفقیت و رسیدن به اوج اجرا و هدف از پیش تعیین شده، محسوب نمی‌شود. بهنظر می‌رسد، علاوه بر توانایی جسمانی، تاکتیکی و مهارت‌های تخصصی، توانمندی و ویژگی‌های دیگری مانند ویژگی‌های روان‌شناختی، بر موفقیت ورزشی تأثیرگذار می‌باشد (استوار و امیرزاده، ۱۳۸۹، ص. ۸۱). از طرف دیگر، رضایتمندی ورزشکار^۱ پاسخ عاطفی به ابعاد و فرآیندهای مختلف تیم یا فعالیت‌های ورزشی است، که این پاسخ توسط ورزشکار نسبت به خود، مری، هم‌تیمی‌ها، باشگاه و دیگر عوامل داده می‌شود. بنابراین، رضایتمندی ورزشکار موجب انگیزش بیشتر آنها شده و تأثیر مثبتی در رفتار آنان دارد. بنابراین، رضایتمندی از نگرش کلی ورزشکاران نسبت به رفتارها، فرآیندها و فعالیت‌های ورزشی در تیم و باشگاه تشکیل، و می‌تواند مثبت، منفی یا خنثی باشد. از طرفی، با توجه به اینکه ورزشکار با مری، هم‌تیمی‌ها و باشگاه در ارتباط است، هر اندازه این تعامل هیجانی و عاطفی عمیق و مثبت باشد، رضایتمندی ورزشکار از تیم، باشگاه و بهویژه خود بیشتر خواهد بود (دهنوی، اسماعیلی و پورسلطانی، ۲۰۱۳، ص. ۶). از طرف دیگر، بررسی رفتار عاطفی، علایق، نگرش‌ها، ارزش‌ها و حالت‌های هیجانی نه فقط دشوار است، بلکه کنترل و هدایت آن‌ها نیز مشکل است. این موضوع، شاید به‌این دلیل است که احساسات، انگیزش و علایق برخلاف اطلاعات که رد و بدل می‌شوند، از مری به یادگیرنده قابل انتقال نیستند. براین‌ساس، در کنار آماده‌سازی جسمانی و مهارتی قهرمانان، به عوامل روانی آنها نیز برای کسب نتیجه مطلوب، توجه خاصی می‌شود. در این رابطه، انگیزش یکی از مباحث مهم محسوب می‌شود، زیرا میزان تلاش و فعالیت

ورزشکاران برای موفقیت، به میزان انگیزش آنها بستگی دارد (اعظمیان جزی، ۱۳۸۳، ص. ۳۸). در حال حاضر، مطالعه انگیزش یکی از موضوعات مهم پژوهشی در سازمان‌های ورزشی می‌باشد که در این رابطه، رضایتمندی ورزشکاران می‌تواند یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های مورد علاقه برای پژوهش در این زمینه باشد. بنابراین، یکی از عواملی که رفتار هر ورزشکار را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد، رضایتمندی ورزشکار^۲ است (رمضانی‌نژاد، همتی‌نژاد و جرعه‌نوش، محدث، ۱۳۹۰، ص. ۸).

در بیست سال گذشته، در پژوهش‌های انجام شده در زمینه فعالیت‌های ذهنی، کارکرد عواطف مورد غفلت واقع شده بود. در نتیجه، معیار بهره‌هوشی^۳ و آزمون‌های مربوط به آن تنها منبع پیش‌بینی موفقیت افراد در زندگی فردی و شغلی، محسوب می‌شد. از طرف دیگر، این معیار در شناسایی موفقیت‌های علمی افراد در مدرسه و دانشگاه نسبت به پیش‌بینی موفقیت در زندگی و کار، از اهمیت بیشتری برخوردار است (اولکان، ۲۰۱۲، ص. ۶۷). بر این اساس، با توجه به این که دوران زندگی انسان سرشار از رویدادهای مثبت و منفی است که در موقعیت‌هایی مختلف و با توجه به شرایط خاص محیطی، فردی و هیجانات، تصمیم‌گیری‌ها برای هر فرد می‌تواند سرنوشت‌ساز باشد، بنابراین، اینکه تا چه اندازه فرد قادر است در موقع حساس که فشار روانی زیاد دارد، بهترین تصمیم را بگیرد، به هوش هیجانی بستگی دارد. به عبارتی، هوش هیجانی به این نکته می‌پردازد که فرد چگونه اطلاعات مربوط به هیجانات و پاسخ‌های هیجانی را در ذهن خود پردازش، و نسبت به آنها عکس‌العمل نشان می‌دهد. مفهوم هوش‌هیجانی برای نخستین بار توسط مایر و سالوی^۴ (۱۹۹۰) مطرح شد.

3. Intelligence Quotient (IQ)

4. Ulcan

5. Meyer & Salovy

1. Athletes Satisfaction

2. Dehnavi, Ismaili & Poursoltani

درنتیجه عدم انگیزه و رضایت کافی، از میزان تفکر، تمرکز، توجه، تسلط و تصمیم‌گیری آنان کاسته می‌شود (یونگر و کاراگوزلو^۳، ۲۰۱۳، ص.۱). بنابراین، پیامدهای این عوارض کاهش کیفیت و بازدهی عملکرد ورزشکاران، خواهد بود. به عقیده پژوهشگران، ورزشکاران پس از مریبان محور اصلی و رکن اساسی در تیمهای ورزشی هستند و از بین سه عامل ورزشکار، مری و تماشاگر، ورزشکاران عامل کلیدی هستند که تمام برنامه‌ریزی‌ها و تدارکات برای بهبود عملکرد واجرای موفق آنها، انجام می‌شود. از این‌رو، هوش‌هیجانی ورزشکاران و اثرات آن بر عملکرد ورزشی آنها چه پیش از مسابقه، جین بازی و پس از مسابقه مورد تأکید پژوهشگران قرار گرفته است. بنابراین، علاقه به مطالعه هوش‌هیجانی ناشی از این پیش‌فرض است که تفاوت‌های فردی در پردازش عواطف و احساسات، می‌تواند موقوفیت‌های ورزشی را پیش‌بینی کند. بر این اساس، توانایی‌های غیرشناختی مانند عواطف و هیجانات در پیش‌بینی مهارت افراد برای موقوفیت، از اهمیت برخوردار است (سلیمانی و علی‌بیگی، ۱۳۷۸).

پژوهش‌های مختلفی به بررسی سازه هوش هیجانی در حوزه‌های مدیریت، روان‌شناسی، پژوهشکاری و غیره پرداخته است. در سال‌های اخیر مسیر این پژوهش‌ها به بخش‌های مختلف حوزه ورزش، بدويژه روان‌شناسی و مدیریت ورزش کشیده شده است. از طرف دیگر، رضایتمندی به مثابه متغیر وابسته، جایگاه ارزشمندی برای کاری و اثربخشی عملکرد افراد به ویژه ورزشکاران در محیط‌های فعالیت و زندگی دارد. نمونه‌هایی از این پژوهش‌ها شامل زمانیان، حقیقی، فروزنده، صادقی و صالحیان^۴ (۱۳۷۱، ص.۱۸۳) است که به بررسی و مقایسه هوش هیجانی ورزشکاران

آنها بیان کردند، هوش‌هیجانی نوعی پردازش اطلاعات عاطفی است که به ارزیابی صحیح عواطف در خود و دیگران و تنظیم سازگارانه عواطف می‌پردازد. به عبارت بهتر، هوش هیجانی توانایی نظرارت بر عواطف و احساسات خود و دیگران، تفاوت قائل شدن بین آنها و استفاده از این مفروضات برای هدایت فکر و عمل افراد می‌باشد. گلمان^۱ (۱۳۹۸) عناصر هوش‌هیجانی را به دو دسته عناصر فردی و اجتماعی تقسیم کرد. عناصر فردی شامل خودآگاهی، خودتنظیمی و خودانگیختگی، و عناصر اجتماعی شامل همدلی و مهارت‌های اجتماعی است (عیدی، عباسی، چناری، فدایی و ابراهیم، ۱۳۹۲، ص.۲۲۷).

امروزه سازه هوش هیجانی نه فقط در ورزش بلکه در سایر عرصه‌ها نیز کاربرد دارد. از طرف دیگر، این مقوله نه فقط در ایران بلکه در سایر کشورهای جهان روشنی جدید برای مدیریت عواطف ذهن‌فغان کلیدی ورزش یعنی مریبان و ورزشکاران، محسوب می‌شود. بنابراین، هوش‌هیجانی بالا در ورزشکار نشان می‌دهد که وی چگونه از هیجانات خود به طور مناسب و در موقعیت‌های مختلف استفاده کند، و از طرفی، حالت هیجانی مورد نیاز و منتناسب با آن موقعیت را نشان دهد. به طوری که اگر ورزشکار در موقعیت مورد نظر نیازمند برانگیختگی بالا باشد، هوش‌هیجانی می‌تواند برانگیختگی را بالا ببرد (کلانتری، محمدی و هنری، ۱۳۹۲، ص.۳۰)، پژوهشگران معتقدند که مریبان و ورزشکاران از طریق بهبود مهارت هوش‌هیجانی می‌توانند محیط ورزشی جذابی را ایجاد کنند. از طرف دیگر، با بررسی سطوح مختلف مسابقات و رقبات‌های ورزشی، مشاهده می‌شود که تعداد زیادی از ورزشکاران با وجود سطوح بالایی از قابلیت‌ها و مهارت‌های اجرایی به دلیل عدم انگیزه و رضایت، قادر به ارائه همه توانایی‌های بالقوه خود نیستند و

3. Üngür & Karagözlu

3. Zamanian, Haghghi, Forouzandeh, Sedighi & Salehian

1. Golman

2. Kalantari, Mohammadi & Honri

متغیرهای خودتنظیمی و مهارت‌های اجتماعی، معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون برای توضیح تعییرات رضایت شغلی را کسب کردند.

یارمحمدی منفرد، همتی‌نژاد و رمضانی‌نژاد (۱۳۸۹)، ص. ۴۷) هوش هیجانی و رضایتمندی معلمان تربیت بدنی را بررسی و نتیجه گرفتند که بین این دو عامل رابطه وجود دارد. از طرفی، عوامل خودتنظیمی، مهارت‌های اجتماعی و خودانگیزی با رضایتمندی معلمان رابطه داشتند.

رمضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۰، ص. ۸) به مقایسه اولویت جنبه‌های رضایتمندی ورزشکاران استان مازندران پرداختند. نتایج حاکی از آن بود که رضایت از رفتار مربی، مشارکت فردی در تیم، راهبرد تیمی، عملکرد فردی، اخلاقیات تیمی، انسجام تیمی و آموزش مربی جزو عوامل اصلی رضایتمندی ورزشکاران بودند.

با توجه به مطالب بیان شده، پژوهشگران زمانی که به بررسی سازه هوش هیجانی در ورزش می‌پردازند، دچار هیجان می‌شوند. بنابراین، علاقه‌مندی زیادی به بررسی هوش هیجانی در زمینه ورزش و رشد فزاینده پژوهش‌ها در این زمینه در حوزه‌های روان‌شناسی ورزش و مدیریت ورزشی ایجاد شده است (مایر و زیزی، ۲۰۰۷، ص. ۱۳۱). ورزشکاران کلیدی‌ترین عامل در ورزش محاسب می‌شوند و سایر مشاغل برای حمایت و پشتیبانی از آنها شکل گرفته‌اند. از طرفی، ورزشکاران می‌توانند مشتری محاسب شوند، چون مصرف‌کننده اصلی خدمات و ابزارهای ورزشی هستند. همچنین، می‌توانند شاغل در ورزش محاسب شوند، زیرا خود، فال و تولیدکننده ورزش هستند. بنابراین، رضایتمندی ورزشکار شامل هر دو بخش رضایت شغلی و رضایتمندی مشتری می‌شود و در عین حال این دو با هم متفاوت هستند. از طرف دیگر،

نخبه زن رشته‌های بسکتبال، والیبال و فوتسال در زنان غیرورزشکار پرداختند. نتایج نشان داد، اختلاف معناداری بین دو گروه در سازه هوش هیجانی وجود دارد. به عبارتی، ورزشکاران، هوش هیجانی بالاتری نسبت به غیرورزشکاران دارند.

تقی‌زاده و شجاعی^۱ (۱۴۰۲، ص. ۳۶۳) هوش هیجانی و انسجام تیمی را در بازیکنان نخبه و آماتور تنیس روی میز بررسی کردند و نتیجه گرفتند که بین هوش هیجانی و انسجام تیمی در ورزشکاران نخبه رابطه مثبتی وجود دارد، اما این رابطه در ورزشکاران آماتور معنادار نبود. پسند^۲ (۱۴۰۱، ص. ۴۶) به بررسی رابطه هوش هیجانی و ویژگی‌های فردی افراد مشارکت کننده در فعالیت‌های ورزشی و غیرورزشکاران در شیزاده، پرداخت. نتایج حاکی از آن بود که بین سن، خودتنظیمی، مهارت‌های اجتماعی و همدردی رابطه معناداری وجود دارد. اولکان (۱۴۰۲، ص. ۶۷) نیز سطوح هوش هیجانی ورزشکاران رشته‌های مختلف را با توجه به ویژگی‌های فردی آنها، بررسی کرد. نتایج حاکی از آن بود که بازیکنان رشته‌های تیمی سطح بالاتری از هوش هیجانی را نسبت به رشته‌های انفرادی داشتند. علاوه بر این، بین هوش هیجانی ورزشکاران با سن و وضعیت تأهل، رابطه مثبتی گزارش شد.

کرامتی، الهیاری و شهریازی (۱۳۹۱، ص. ۱۱۷) به بررسی رابطه هوش هیجانی با رضایت شغلی کارکنان ادارات دولتی شهرستان قوچان پرداختند. نتایج نشان داد، بین هوش هیجانی و رضایت شغلی کارکنان همبستگی مشبت و معنادار، و بین مؤلفه‌های خودتنظیمی و مهارت‌های اجتماعی به عنوان مؤلفه‌های هوش هیجانی با رضایت شغلی کارکنان همبستگی معناداری وجود دارد. نتایج رگرسیون نیز حاکی از آن بود که از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی،

1. Taghizadeh & Shojaie

2. Pasand

روش پژوهش

روش پژوهش، توصیفی و از نوع مطالعات پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش، ورزشکاران بزرگسال منتخب رشته‌های تیمی و انفرادی شنا، ژیمناستیک، تکواندو، کاراته، والیبال، بسکتبال و هندبال شهر کرمانشاه بودند که ۹۲ نفر از ورزشکاران با دامنه سنی بین ۱۶ تا ۲۸ سال و سابقه ورزشی بین ۳ تا ۱۰ سال، به پرسشنامه‌های هوش هیجانی و رضایتمندی پاسخ دادند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه هوش هیجانی در ورزش لان و همکاران (۲۰۰۹، ص. ۲۸۹) بود که عییدی و همکاران (۱۳۹۲، ص. ۲۲۷) در نمونه ورزشکاران، مریبان و داوران آن را اعتباریابی کرده بودند. این پرسشنامه یک مقیاس خودستجو مشتمل بر ۳۳ گویه و شش عامل است که تمایل و عزم فرد به تداوم مشارکت در فعالیت‌های ورزشی را نشان می‌دهد. شش عامل این پرسشنامه شامل ارزیابی عواطف دیگران (سؤالات ۱-۷)، ارزیابی عواطف خود (سؤالات ۸-۱۲)، خودتنظیمی (سؤالات ۱۳-۱۷)، مهارت‌های اجتماعی (سؤالات ۱۸-۲۲) و خوش‌بینی (سؤالات ۲۳-۲۹) همدردی (۳۰-۳۳) می‌باشد. گویه‌ها به شکل جمله خبری و سوالی ارائه شده است. پاسخ به هر گویه براساس مقیاس پنج ارزشی لیکرت (از کاملاً مخالف ۱ تا کاملاً موافق ۵) نمره‌گذاری شده است. چند نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه روایی محتوای این پرسشنامه را تأیید کردند. به منظور رعایت ملاحظه‌های اخلاقی پژوهش، اجازه و رضایت پاسخ‌دهندگان گرفته شد. از آزمون آلفای کرونباخ برای تعیین پایایی پرسشنامه و از تحلیل عاملی تأییدی (سی.اف.ای.) برای بررسی روایی سازه استفاده شد. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه هوش هیجانی ۰/۸۰ بود. نتایج تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه هوش هیجانی نشان داد که مقدار

رضایتمندی ورزشکاران در واقع پاسخ عاطفی آنها به جنبه‌ها و فرایندهای مختلف تیم یا فعالیت ورزشی است. این پاسخ توسط ورزشکار نسبت به خود، هم‌تیمی‌ها، باشگاه، مربی و دیگر عوامل نسبت به عملکرد فرد داده می‌شود. بنابراین، رضایتمندی ورزشکاران موجب انگیزش بیشتر آنها می‌شود و در رفتارهای آن‌ها تأثیر مثبتی دارد. همچنین، رضایتمندی باعث پیشرفت ورزشکار، افزایش کارایی، اثربخشی و مزایای متعدد دیگر می‌شود. از طرفی، هوش هیجانی و ابعاد آن به عنوان یک سازه روان-شناختی می‌تواند نقش مهمی را در رضایتمندی ورزشکاران داشته باشد، چراکه عوامل فردی شامل انگیزش، هدف‌گذاری، خودتنظیمی و عوامل بین‌فردی شامل روابط با مربی، همتیمی‌ها، مدیران و دیگران می‌شود و اثربخشی روابط با آنها، نقش مهمی در رضایتمندی ورزشکاران بازی می‌کند (رمضانی‌نژاد و همکاران ۱۳۹۰، ص. ۸).

با توجه به پژوهش‌های انجام شده در زمینه هوش هیجانی و بررسی پیشینه نظری این سازه، مدل شش عاملی لان و همکاران (۲۰۰۹، ص. ۲۸۹) که بر مبنای پژوهش‌های آستین، سالوفسکی، هانگ و مک‌کنی^۱ (۲۰۰۴، ص. ۵۵۵) و شاته و همکاران (۱۹۹۸، ص. ۱۶۷) تدوین شده بود، مبنای نظری پژوهش حاضر برای پیش‌بینی رضایتمندی ورزشکاران قرار گرفت که ادارکات ورزشکاران را در مورد شناسایی، درک، کنتول و تنظیم هیجانات در خود و دیگران در شش عامل اندازه‌گیری کرد. با توجه به مطالب بیان شده، این پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن با رضایتمندی ورزشکاران و تبیین میزان اثرگذاری مؤلفه‌های هوش هیجانی در رضایتمندی ورزشکاران می‌باشد.

یافته‌ها

جدول (۱) به بررسی آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای تعیین طبیعت بودن توزیع داده‌ها پرداخته است، که مطابق نتایج برای هر دو متغیر هوش هیجانی و رضایتمندی میزان آن بیشتر از $5/0$ بوده و ازین رو توزیع داده‌ها طبیعی می‌باشد.

جدول ۱. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف

Sig	Z	N	متغیرها
.۰/۴۶	.۰/۸۵	۹۰	هوش هیجانی
.۰/۹۱	.۰/۵۶	۹۰	رضایتمندی

در جدول ۲، ارتباط بین هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن با رضایتمندی ورزشکاران را نشان می‌دهد که مطابق نتایج بین هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن یعنی ارزیابی عواطف خود، ارزیابی عواطف دیگران، خودتنظیمی، مهارت‌های اجتماعی، همدردی و خوشبینی با رضایتمندی ورزشکاران رابطه مشتی وجود دارد.

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون گام به گام نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی، مؤلفه ارزیابی عواطف دیگران و خودتنظیمی به عنوان متغیرهای پیش‌بین معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون برای توضیح رضایتمندی را داشتند، که شاخص بتا برای مؤلفه‌های ارزیابی عواطف دیگران و خودتنظیمی، $5/0$ درصد واریانس رضایتمندی ورزشکاران را تبیین می‌کنند. همچنین سایر مؤلفه‌های هوش هیجانی باعث افزایش میزان همبستگی نشدن و از معادله نهایی کنار گذاشته شدند. از طرفی، همان‌طور که آزمون‌های F نشان می‌دهد، در تحلیل رگرسیون اثر متغیرهای پیش‌بین ارزیابی عواطف دیگران و خودتنظیمی در سطح $P<0/05$ معنادار است.

خی دو برابر $0/26$ ، مجذور خی برابر با $11/22$ و درجه آزادی ۹ است. با توجه به این که مهتمترین آماره برازش، آماره مجذور خی است، این مقدار کمتر از ۲ بود. شاخص دیگر، نیکوبی برازش مدل هوش هیجانی (جی.اف.ای.^۱) است که نشان‌دهنده برازش قابل قبول و مطلوب مدل بود. مقدار ریشه میانگین مریع خطای برآورد (آ.ام.سی.ای.^۲) شاخص مهم نیکوبی برازش برابر $0/38$ بود که با توجه به اینکه کمتر از $5/0$ است، قابل قبول است. سایر شاخص‌ها یعنی (آی.جی.اف.ای.^۳، سی.اف.ای.^۴، بالاتر از $0/0$ است، مناسب بودن مدل شش عاملی هوش هیجانی در ورزش را تأیید می‌کند.

ابزار اندازه‌گیری رضایتمندی ورزشکاران، پرسش‌نامه استاندارد رضایتمندی ورزشکاران (ای.اس.کیو.^۵)، چالدورای و ریمر^۶ (۱۹۹۸، ص ۱۲۷) بود که این پرسش‌نامه دارای ۱۴ سؤال پنج ارزشی لیکرت است که چهار خرد مقیاس رضایت بازیکن (رضایت از آموزش و تمرین، رضایت از رفتار و تعامل مری، رضایت از عملکرد فردی و رضایت از عملکرد تیمی) را اندازه‌گیری می‌کند. این پرسش‌نامه توسط حلاج (۱۳۸۷) در ایران هنگاریابی و در پژوهش‌های مختلفی از جمله رمضانی نژاد و همکاران (۱۳۹۰، ص. ۸) پایابی آن $0/83$ گزارش شده بود که در این پژوهش نیز با استفاده از آلفای کرونباخ پایابی آن $0/79$ به دست آمد.

از شاخص‌های آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار و روش‌های آماری از جمله آلفای کرونباخ، ضریب همبستگی، رگرسیون چندگانه و تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم افزار لیزرل بهره گرفته شد.

1. Goodness of Fit Index (GFI)
2. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
3. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
4. Comparative Fit Index (CFI)
5. Athlete Satisfaction Questionnaire (ASQ)
6. Chelladurai & Riemer

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون برای متغیرهای پژوهش

Sig	F	Beta	میانگین مجدورات	خطای معیار تخمین	مجموع مجدورات	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه	شاخص مدل
.۰/۰۵	۶۸/۷۰	۰/۴۴	۱۵۶۰	۱	۱۵۶۱	رگرسیون	.۰/۴۵	ازیابی عواطف دیگران
			۲۲۶۰	۱۰۶	۲۱۶۱	باقیمانده	.۰/۶۶	
				۱۰۷	۳۷۲۱	کل		
.۰/۰۵	۳۹/۳۷	۰/۵۰	۹۱۰۹	۲	۱۸۲۰	رگرسیون		خودتنظیمی
			۲۳۱۴	۱۰۵	۲۲۱۵	باقیمانده	.۰/۵۱	
				۱۰۷	۴۰۳۵	کل	.۰/۷۲	

فشارهایی که از جانب دیگران وارد می‌شود، مواجهه هستند. بنابراین، ورزشکارانی که بتوانند در اداره احساسات خود موفق باشند و این امر را به خوبی انجام دهند، و ازطرفی، شناخت درستی از توانایی‌های خویش داشته باشند، این عمل آنها موجب نظم و انصباط فکری و آنها خواهد شد. بنابراین، خودتنظیمی بهمثابه یک عامل درون‌فردی نقش مهمی را در رضایتمندی ورزشکاران از فعالیت‌ها و اقداماتی که انجام می‌دهند، ایفاء می‌کند. از سویی دیگر، ارزیابی عواطف دیگران به عنوان عامل بین فردی که مربوط به شناخت و مدیریت عواطف دیگران است، در روابط بین ورزشکاران با سایر گروه‌ها از قبیل هم‌تیمی‌ها، مریبان، هوداران و غیره که بیشترین ارتباط را با آنها دارد، نقش مهمی دارد. بنابراین، تعامل مناسب ورزشکار با دیگران منوط به درک، شناخت و سنجش عواطف خود و دیگران و ارائه بهترین رفتار با توجه موقعيت است، که این امر سهم مهمی را در رضایتمندی ورزشکاران دارد. همچنین، عوامل خودتنظیمی (درون فردی) و ارزیابی عواطف دیگران (بین فردی) در ورزشکاران ۵۰ درصد واریانس رضایتمندی را تبیین کردن و این موضوع اهمیت این دو عامل را در ورزشکاران دارد.

یافته دیگر، مطابق نتایج جدول ۲ نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار هوش‌هیجانی با رضایتمندی ورزشکاران بود. این یافته با نتایج کرامتی و همکاران

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش، پیش‌بینی رضایتمندی ورزشکاران از طریق هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن بود. نتایج رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی میزان رضایتمندی ورزشکاران از طریق مؤلفه‌های هوش‌هیجانی نشان داد که دو متغیر خودتنظیمی ورزشکاران و ارزیابی عواطف دیگران بهمثابه متغیرهای پیش‌بین، معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون، برای توضیح رضایتمندی ورزشکاران (متغیر ملاک) را به دست آورند. سایر مؤلفه‌ها یعنی ارزیابی عواطف خود، خوش‌بینی، همدلی و مهارت‌های اجتماعی معیار ورود به معادله نهایی رگرسیون را کسب نکرند. از طرفی، دو مؤلفه ارزیابی عواطف دیگران و خودتنظیمی درصد واریانس رضایتمندی ورزشکاران را تبیین کرند. این نتیجه، با یافته‌های یارمحمدی منفرد (۱۳۸۹، ص. ۴۷) که مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی، خودانگیزی و همدلی و در پژوهش امین- بیدختی (۱۳۸۹، ص. ۳۱) نیز مؤلفه‌های خودتنظیمی، خودانگیختگی و همدردی را بهمثابه متغیر پیش‌بین برای توضیح تغییرات رضایتمندی را گزارش کردن، همسو است. در تحلیل این یافته‌ها، اولکان (۲۰۱۲، ص. ۶۷) بیان کرد که ورزشکاران با استرس‌های عاطفی زیاد (بهویژه در محیط رقابت و زمانی که دچار اشتباه یا خطای در عملکرد شوند)، انتظارات و

و شغلی رضایت‌بیشتری دارند. دومین عامل که همبستگی بالایی را با رضایتمندی ورزشکاران داشت، ارزیابی عواطف دیگران بود. در تحلیل این یافته باید بیان کرد که عواطف و احساسات کاربردهای بسیار مهمی در امور عمومی و بهویژه در حوزه ورزش دارند. در این رابطه، عیدی و همکاران (۱۳۹۲، ص. ۱) بیان کردند که ورزشکاران با شناخت عواطف دیگران می‌توانند زمینه ارتباط مناسب را با سایر ورزشکاران، مربیان و همکاران ایجاد کنند و با مدیریت عواطف خود و دیگران، واکنش‌های مناسبی را در موقعیت‌های مختلف در محیط ورزش و خارج از آن، که همواره ورزشکاران بهدلیل مواجهه با شرایط و موقعیت‌های استرس‌زا روبه‌رو هستند، داشته باشند.

عامل سوم از بین مؤلفه‌های هوش‌هیجانی که بالاترین همبستگی را با رضایتمندی ورزشکاران داشت، خودتنظیمی بود. این یافته با نتایج پسند (۲۰۱۰، ص. ۴۴)، کرامتی و همکاران (۱۳۹۱، ص. ۴۷) یارمحمدی منفرد و همکاران (۱۳۸۹، ص. ۱۱۷) بیشتر آنها می‌گردد و در فتارهای آنها تأثیر مثبتی دارد. همچنین، باعث پیشرفت ورزشکار، افزایش بهره‌وری و مزایای متعدد دیگر برای آنها می‌شود. بنابراین، هوش‌هیجانی و مؤلفه‌های آن پوشش‌دهنده بسیار از رفتارهای عاطفی فردی و بین‌فردی ورزشکاران می‌باشد.

یافته دیگر این پژوهش حاکی از آن بود که، همه مؤلفه‌های هوش‌هیجانی ورزشکاران با رضایتمندی آنها رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. اولین عامل یعنی ارزیابی عواطف خود یا خودآگاهی به توانایی درک و تفسیر احساسات خود ورزشکار از طریق واکنش‌های درونی اشاره دارد. بنابراین، ورزشکارانی که از توانایی‌های خود به ویژه توانایی ارتباطی با هم-

تیمی‌ها، مربیان و سایر افراد در محیط تمرین و مسابقه اطلاع داشته باشند، عملکرد مناسب‌تری را در مقایسه با دیگر ورزشکارانی که از این آگاهی‌ها برخوردار نیستند، خواهند داشت. از طرفی، ورزشکاران در یک تیم نیازمند آگاهی از احساسات خود هستند، بهطوری‌که احساسات آنها ممکن است بر پویایی و فرهنگ تیم تأثیرگذار باشد. در این رابطه، گلمن (۱۹۹۸، ص. ۱)، به نقش خودآگاهی بهمثابه یکی از

اجزای هوش‌هیجانی تأکید می‌کند و چنین بیان کرد که افراد با خودآگاهی بالا نسبت به حالات روانی خود آگاه بوده، به زندگی خود حساس هستند، مستقل بوده و حدود شخصی خود را می‌شناسند و در زندگی فردی

دارای رفتارهای توانم با همدردی باشند، می‌توانند علاوه بر کمک و تعامل مناسب با دیگران و تقویت این احساس مثبت، زمینه رضایتمندی فردی آنها را فراهم کند.

آخرین مولفه هوش هیجانی، خوش‌بینی است که با رضایتمندی ورزشکاران رابطه داشت. در این راستا، خوش‌بینی به نگرش مثبت ورزشکاران بستگی دارد. بنابراین، هرچقدر ورزشکاران دارای روحیه مثبت‌اندیشی و خوش‌بینی باشند، رضایتمندی بیشتری را از فعالیت، تمرین و نتایج عملکرد کسب خواهند کرد. در مقابل، بدینی باعث ایجاد امواج منفی، تنفس و استرس بیشتر در ورزشکاران خواهد شد که پیامد پیامدهای احتمالی آن عملکرد نامناسب و نارضایتی ورزشکاران خواهد بود.

در جمعبندی پایانی، باید بیان کرد که هوش هیجانی سازه‌ای است که در جوهره ورزشکاران وجود دارد که تاحدی نامحسوس تعیین می‌کند که چگونه رفتار خود را مدیریت کنند، چگونه با مشکلات اجتماعی کنار بیایند و چه تصمیمانی بگیرند که به نتایج مثبت ختم شود. از طرف دیگر، در صورتی که به رضایتمندی ورزشکاران توجه نشود، ممکن است عاقب ناخوشایندی برای تیم، باشگاه، رشته ورزشی و درنهایت کل ورزش داشته باشد. به عنوان مثال، اعتراض گسترده و مستمر ورزشکاران، کم‌کاری‌ها و اشتباہات ورزشکاران به صورت عمد یا غیرعمد گریبان تیم‌ها را خواهد گرفت. همچنین، جایه‌جایی و رفتن به باشگاه‌های دیگر، ترک ورزش و گرایش به دیگر پدیده‌های اجتماعی و حتی گرایش به ناهنجاری‌های اجتماعی مانند بزه، عدم موفقیت و غیبت و تأخیر ورزشکاران، استرس و احساس نالمانی در محیط ورزش یا حتی خارج از آن و غیره احتمالاً از عاقب نارضایتی ورزشکاران می‌باشند. از طرف دیگر، نقش مریبان و باشگاه‌ها در تأمین رضایتمندی

تحلیل این یافته باید بیان شود که همبستگی کمتر این عامل با رضایتمندی در ورزشکاران شاید یکی از چالش‌هایی است که ورزشکاران در ایجاد روابط اجتماعی با آن مواجهه هستند، چراکه این عامل بین فردی نقش مهمی در برقراری رابطه با دیگران ایجاد خواهد کرد. از طرفی، رضایتان (۲۰۰۸، ص. ۲۷)، در نتایج خود بیان کرد که مدیریت روابط و مهارت‌های بین‌فردی از شاخصه‌های مهم هوش هیجانی است که این عامل موجب احساس مثبت حضور افراد در محیط کاری و درنهایت تقویت‌کننده حس همکاری و انسجام است که در تیم‌ها باعث اثرات مثبت و کارایی و اثربخشی آنها را موجب می‌شود. بنابراین، مهارت‌های اجتماعی ورزشکاران برای توسعه روابط و مؤثر با سایر ورزشکاران، مریبان، هواپاران و دیگران ضروری است و توانایی تعامل مفید با این گروه‌ها باعث کاهش تعارض شده و احساس همراهی و رضایتمندی در فرد را ایجاد می‌کند.

عامل همدردی، پنجمین مؤلفه هوش هیجانی ورزشکاران بود که رابطه مثبتی با رضایتمندی داشت. این یافته با نتایج پسند (۲۰۱۰، ص. ۴۴)، همسو است. در تحلیل این یافته باید بیان کرد که حس همدردی بهمثابه یک عامل مهم بین فردی در ورزشکاران، بر نوعی توانمندی که بر مبنای خود آگاهی فردی استوار است، تکیه دارد. بنابراین، همدلی، یعنی توانایی قراردادن خود به جای دیگران، برای تشخیص آنچه دیگران احساس می‌کنند، از اهمیت برخوردار است. در این رابطه، شبانی بهار و همکاران (۱۳۹۰، ص. ۹۳)، اظهار کردند که سبک رهبری مریبان ورزشی، نوعی سبک انسان‌گرایانه است که در آن عامل همدردی با ورزشکاران و درک موقعیت و مشکلات ورزشکاران به عنوان عاملی مهم در روابط بین مریبان و ورزشکاران محسوب می‌شود. بنابراین، اگر همدردی را به عنوان توانایی مشاهده جهان از منظر دیگران تعریف کرد، ورزشکارانی که

پرداخته شود.

منابع:

۱. استوار، صغرا. امیرزاده، ماندانی. (۱۳۸۹). بررسی رابطه میان هوش‌هیجانی با رضایت شغلی و تعهد سازمانی در کارکنان کارخانه بخش خصوصی در شهر شیراز، فصلنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال اول، شماره ۲، ص ۸۱-۹۶.
۲. امین‌بیدختی، علی‌اکبر. (۱۳۸۹). رابطه هوش هیجانی با رضایتمندی شغلی کارکنان ادارات دولتی شهرستان سمنان، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، شماره ۳، ص ۴۶-۳۱.
۳. اعظمیان جزی، اکرم. (۱۳۸۳). بررسی خودانگیزشی ورزشکاران منتخب تیم‌های ورزشی دوره متوسطه استان اصفهان، مجله المپیک، شماره ۲۵، ص ۵۲-۳۸.
۴. سلیمانی، نادر. علی‌بیگی، فرزانه. (۱۳۸۸). بررسی رابطه هوش‌هیجانی مدیران گروه‌های آموزشی با خودکارآمدی آنان در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ده کشور، فصلنامه مدیریت و رهبری آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال سوم، شماره ۳، ص ۱۵۴-۱۳۷.
۵. رمضانی‌نژاد، رحیم. همتی‌نژاد، مهرعلی. جرعه-نوش، رضا. محدث، فاطمه. (۱۳۹۰). مقایسه اولویت جنبه‌های رضایتمندی ورزشکاران، سال نوزدهم، شماره ۳، پیاپی ۵۵، ص ۱۷-۸.
- ع. شعبانی‌بهار، غلامرضا. عرفانی، نصرالله. پارساجو، علی. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین سیک رهبری و هوش‌هیجانی مریبان تیم‌های ورزشی گروهی شرکت‌کننده در نهمین المپیاد فرهنگی - ورزشی

ورزشکاران بسیار مهم و غیرقابل انکار است و باید بسیار هوشیارانه و متفکرانه در ایجاد و حفظ رضایتمندی ورزشکاران تلاش کنند. در این راستا، آشنایی ورزشکاران با مدیریت هیجانات و عواطف در رفتارهای فردی و بین فردی که اجزای هوش هیجانی هستند، در کار برنامه‌های تمرینی از طرف روان‌شناسان ورزشی و مریبان می‌تواند زمینه‌های رضایتمندی ورزشکاران را فرهم نماید. پژوهش حاضر دارای محدودیت‌هایی مانند عدم همکاری و پاسخ-گویی برخی از ورزشکاران، احتمال جهت‌گیری در پاسخ به سؤالات، محدودبودن جامعه و نمونه پژوهش بود که تعمیم‌پذیری نتایج را محدود خواهد کرد. از طرف دیگر، بر مبنای نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود که مدیران فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی توجه بیشتری به ابعاد روان‌شناختی ورزشکاران به‌منظمه پیش‌بینی کنندۀ بخشی از رضایتمندی ورزشکاران داشته باشد. به عبارت دیگر، علاوه‌بر توجه به نیازهای فیزیولوژیک ورزشکاران به‌عنوان پایه رضایتمندی آنها، توجه به عواطف و هیجانات ورزشکاران از جانب مدیران، مریبان و سایر افرادی که با ورزشکاران همکاری دارند، ضروری است. برگزاری دوره‌های آموزشی با حضور روان‌شناسان ورزشی در مورد کاربرد عواطف و هیجانات در زندگی شخصی و ورزشی ورزشکاران و آشنایی ورزشکاران با مهارت‌های فردی (ارزیابی عواطف خود و دیگران، خوش‌بینی) و بین فردی (مدیریت روابط با دیگران یا مهارت‌های اجتماعی و همدردی) آنها برای مقابله با موقعیت‌های استرس‌زا برای ایجاد شرایط لازم برای رضایتمندی، مهم خواهد بود. در پایان، پیشنهاد می‌شود سایر عوامل اثرگذار بر رضایتمندی ورزشکاران از قبیل شیوه‌های رهبری مریبان و حمایت‌های (مالی، شغلی، شرایط تمرین و مسابقه و غیره) فدراسیون‌های ورزشی و هیئت‌ها از ورزشکاران و مقایسه آنها در رشته‌های انفرادی و گروهی و بر مبنای جنسیت،

13. Dehnavi, A. Ismaili, M Poursoltani, H. (2013). Perceptions of coaching behavior and quality of work life in athletes competing in Iran track and field league 2012-13. European Journal of Experimental Biology, 3(2):6-12.
14. Goleman, D. (1998) Working with the Emotional intelligence, A Bantam Book.
15. Kalantari, P .Hojjat Mohammadi. H, Honari, H. (2012). The relationship between emotional intelligence and physical education teachers working life quality in zanjan. international journal of basic sciences & applied research. vol, 1 (2), 30-34.
16. Lane, A.M., Meyer, B.B., Devonport, T.J., Davies, A.D., Thelwell, R., Gill, G.S., Diehl, C.D.P., Wilson, M., and Weston, N. (2009). Validity of the emotional intelligence scale. Journal of Sport Science and Medicine, 8, 289-295.
17. Meyer, B. B. and Zizzi, S. (2007). Emotional intelligence in sport, conceptual, methodological and applied issues. In A. M. Lane (ed.), Mood and human performance: Conceptual, measurement, and applied issues, pp: 131-154.
18. Pasand, F. (2010). Emotional intelligence in athletes and non-athletes and its relationship with demographic variables, Sports Psychology Journal, Volume 44, p 44-56.
19. Rezaeeian, A. & Keshtgar, A. (2007). The consideration of relationship between emotional intelligence and organizational commitment. Message of Management, vol.27, pp.27-39.
20. Riemer, H. & Chelladurai, P. (1998). Development of the athlete satisfaction Questionnaire, Journal of sport exercise psychology, (20), 127-150.
- دانشجویان پسر دانشگاه‌های سراسر کشور، نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۸، ص ۹۳-۱۰۵.
۷. عیدی، حسین. عباسی، همایون. منصف، علی. (۱۳۹۲). رابطه هوش‌هیجانی اعضای هیات علمی با اثربخشی دانشکده‌های تربیت‌بدنی تهران، مقاله در دست چاپ، پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی مازندران.
۸. عیدی، حسین. عباسی، همایون. چناری، امین. فدایی، معصومه. ابراهیم، اکو. (۱۳۹۲). تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه هوش هیجانی در ورزش، پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، شماره ۲ (۵)، ص ۱۵۰-۱۳۹.
۹. کرامتی، محمد رضا. الهیاری، رحمت‌الله. شهرآزادی، بهزاد. (۱۳۹۱). رابطه هوش هیجانی با رضایت شغلی کارکنان ادارات دولتی شهرستان قوچان، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال ششم، شماره ۴، ص ۱۳۶-۱۱۷.
۱۰. نوربخش، مهوش، میرنادری، علی‌اکبر. (۱۳۸۴). بررسی رابطه جو سازمانی با رضایت شغلی معلمان تربیت‌بدنی دوره متوسطه شهر اهواز، مجله المپیک، شماره ۲۹، ص ۸.
۱۱. یارمحمدی منفرد، سعید. همتی‌نژاد، مهرعلی. رمضانی‌نژاد، رحیم. (۱۳۸۹). رابطه هوش هیجانی و رضایت شغلی معلمان تربیت بدنی، مجله مدیریت ورزشی، شماره ۶، ص ۶۵-۴۷.
12. Austin, E.J., Saklofske, D.H., Huang, S.H.S. and McKenney, D. (2004) Measurement of trait emotional intelligence: Testing a and cross validating a modified version of Schutte et al. (1998). measure. Personality and Individual Differences 36, 555-562.

21. Schutte, N.S., Malouff, J.M., Hall, L.E., Haggerty, D.J., Cooper, J.T., Golden, C.J. and Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences* 25, 167-177.
22. Taghizadeh, F., Shojai, M. (2012). Comparing emotional intelligence and team cohesion of elite and amateur table tennis player advances in applied science research, 3 (6):363-369.
23. Ulucan, H. (2012). Investigation of the Emotional Intelligence Levels of the Athletes in Different Branches in Terms of Some Demographic Variables, *Journal of Advanced Social Research* Vol.2 No.2, 67-79.
24. Üngür, G. Karagözlu, C. (2013). The relationship between emotional intelligence, social physique anxiety and life satisfaction in physical education and sports students. *International journal of humanities and social science* vol. 3 no. 13.
25. Zamanian, F. Haghghi, H. Forouzandeh, E. Sedighi, Z. Salehian, M. S. (2011). Comparison of Emotional Intelligence in Elite Student Athletes and Non-Athletes, *Annals of Biological Research*, 2 (6), 179-183.

